

METODIKA PRÁCE

SE ŽÁKY SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI

POTŘEBAMI NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE

Název projektu:

Podpora žáků základních škol Prahy 14,

CZ.2.17/3.1.00/36325,

Operační program Praha – Adaptabilita.

EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND
PRAHA&EU: INVESTUJEME DO VAŠÍ
BUDOUCNOSTI

Projekt „Podpora žáků základních škol Prahy 14“, CZ.2.17/3.1.00/36325 byl realizován od 1. července 2013 do 28. února 2015 Městskou částí Praha 14 v partnerství se Základní školou Generála Janouška. Jeho obecným cílem bylo poskytnout individuální i skupinovou podporu žákům se speciálními vzdělávacími potřebami základních škol zřizovaných Městskou částí Praha 14.

Financováno z prostředků Evropského sociálního fondu z Operačního programu Praha – Adaptabilita.

Vydáno v únoru 2015

OBSAH

1. VÝCHODISKA PROJEKTU	9
2. CÍLE PROJEKTU	11
3. CÍLOVÁ SKUPINA	15
4. ŠKOLNÍ PORADENSKÉ PRACOVÍŠTĚ	17
5. TVORBA ŠKOLNÍHO INDIVIDUÁLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PLÁNU A JEHO VÝHODY	21
6. ZAVÁDĚNÍ ASISTENTA PEDAGOGA	23
7. SPECIÁLNÍ PEDAGOG	27
8. SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK	31
9. ŠKOLNÍ PSYCHOLOG	33
10. KOMUNIKACE SE ŽÁKEM A DOKUMENTACE ŽÁKA	37
11. KOMUNIKACE S RODIČI.	41
12. INDIVIDUÁLNÍ A SKUPINOVÉ DOUČOVÁNÍ ŽÁKŮ 1. A 2. STUPNĚ	43
13. RIZIKA PROJEKTU ANEB CO JE TŘEBA, ABY PROJEKT FUNGOVAL	45
14. VYHODNOCENÍ A UDRŽITELNOST PROJEKTU	47

PŘÍLOHY:

1. DOPORUČENÉ VYBAVENÍ ŠKOLNÍHO PORADENSKÉHO PRACOVÍŠTĚ	57
2. ŠKOLNÍ INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN	58

ÚVODEM

Vážené dámy, vážení pánové,

tato metodika je jedním z výstupů projektu „Podpora žáků základních škol Prahy 14“, který byl financován za podpory Evropského sociálního fondu z Operačního programu Praha – Adaptabilita. Měla by Vám posloužit jako základní návod, jak obdobný projekt realizovat například na Vaší základní škole.

Prostřednictvím této příručky bychom se s Vámi chtěli podělit o naše pozitivní zkušenosti s realizací projektu. Během realizace projektu jsme se přesvědčili o tom, že žáci se speciálními vzdělávacími potřebami potřebují péči interdisciplinárního týmu. Bez aplikace tohoto přístupu není možné vytvořit prostředí, které by reflektovalo jednotlivé potřeby jednotlivých znevýhodněných žáků a poskytlo jim nezbytnou intervenci.

Osvědčila se nám spolupráce učitele s týmem zkušených odborníků z oboru speciální pedagogiky, psychologie, ale i sociální práce. Tato odborná síť pomáhala desítkám žáků. Dovolujeme si říci, že tento projekt přispěl také k prohloubení pozitivního klimatu na partnerské základní škole.

Doufáme, že návod, který tato metodika poskytuje, bude pro Vás srozumitelný a přínosný a přinese Vám poděkování rodičů a spokojené tváře dětí, stejně jako nám.

*Ředitelka ZŠ Gen. Janouška
a realizační tým projektu*

1. VÝCHODISKA PROJEKTU

Žáci základních škol jsou většinou odkázáni na činnost pedagogicko-psychologické poradny, která má v péči několik set žáků. Z tohoto důvodu je vhodné, aby přímo na základních školách vznikala školní poradenská pracoviště, která by mohla zvýšit kapacitu odborných služeb nezbytných pro začlenění žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do vzdělávacího programu základních škol.

Projekt, který umožní vznik školního poradenského pracoviště, by měl mít pozitivní dopad na všechny žáky základní školy, kteří spadají do cílové skupiny projektu, tedy na děti se speciálními vzdělávacími potřebami (podrobněji viz 3. kapitola). Touto cestou lze vytvořit kvalitativně lepší školní prostředí pro žáky, efektivně podpořit jejich rozvoj a realizovat krizovou intervenci.

Základním východiskem projektu je předpoklad, že je třeba zvýšit kvalitu života žáka, a to zejména komplexními způsoby, které žákovi umožní prožívat úspěch ve školním prostředí.

Postupy, které povedou k aplikaci této premisy do praxe, je třeba již od začátku nastavit dle potřeb žáků. Věříme, že hlavní motivací pro cílovou skupinu bude skutečnost, že pocítí úspěch právě ve školním prostředí, které žáky bude nadále motivovat do dalších kroků.

Důležité je vytvořit podnětné podmínky pro žáky se zdravotním znevýhodněním i pro další dílčí skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, jako jsou žáci sociálně znevýhodnění či žáci s vývojovými poruchami učení. Z tohoto důvodu je nezbytné zapojit do týmu školního poradenského pracoviště asistenta pedagoga.

Dále je nezbytné uplatňovat ve všech fázích přípravy i realizace projektu princip rovných příležitostí. Jednotlivé aktivity projektu je třeba koncipovat tak, aby nevytvářely možnost vzniku jakékoliv diskriminace. Projekt by měl vést ke zlepšení pozice cílové skupiny ve společnosti (ve škole), a to bez ohledu na jejich pohlaví, věk, etnický původ, sexuální orientaci a náboženské vyznání. Samotná povaha prezentovaného projektu a jeho výstupů je v součinnosti s vlivy na rovné příležitosti, protože se jedná o vytvoření podmínek pro začlenění znevýhodněných žáků do vzdělávacího programu škol.

Rámcem pro vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami stanovuje zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších před-

pisů. Podrobnosti vzdělávání těchto žáků upravují předpisy navazující na školský zákon, zejména vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, v platném znění, ale i další rezortní normy.

Významnou roli v péči o žáky se specifickými poruchami učení hrají školní a školské poradenské služby. Podrobněji je systém poradenských služeb vymezen vyhláškou ke školskému zákonu č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění.

Poradenské služby jsou na školách poskytovány výchovným poradcem, školním metodikem prevence, případně školním psychologem a/nebo školním speciálním pedagogem. Dále sem patří jednotlivé služby školských poradenských zařízení (pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogická centra). Ve škole jsou zajišťovány poradenské služby v rozsahu odpovídajícím počtu a vzdělávacím potřebám žáků školy zaměřené na:

- a) Prevenci školní neúspěšnosti.
- b) Primární prevenci sociálněpatologických jevů.
- c) Kariérové poradenství.
- d) Odbornou podporu při integraci a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně žáků z jiného kulturního prostředí a žáků se sociálním znevýhodněním.
- e) Péči o vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků.
- f) Průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s výchovnými a výukovými obtížemi.
- g) Metodickou podporu učitelů při aplikaci psychologických a speciálně pedagogických poznatků.

Uvedené služby realizované v rámci projektu jsou určeny žákům se speciálními vzdělávacími potřebami.

2. CÍLE PROJEKTU

Projekt by měl primárně řešit situaci dětí, které jsou jistým způsobem ve školním prostředí znevýhodněny. Měl by tedy mít pozitivní dopad na řešení jejich individuální situace.

Obecným cílem projektu je:

- poskytování odborného poradenství a pomoci prostřednictvím školního poradenského pracoviště,
- realizace vzdělávacího programu pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami formou individuálního a skupinového doučování žáků I. a II. stupně základní školy,
- zavádění asistenta pedagoga ve třídách se skupinami žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,
- vzdělávání pedagogů pro účely úspěšného zavádění pedagogické asistence ve třídách se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Školní poradenské pracoviště by mělo poskytovat tyto odborné služby:

- konzultační činnost v oblasti začleňování žáků do vzdělávacího programu,
- screeningová diagnostika,
- psychologická diagnostika,
- vstupní diagnostika,
- metodická podpora pedagogům,
- individuální a skupinová náprava vývojových poruch učení,
- podpora školní úspěšnosti (motivace dále se vzdělávat),
- tvorba školních individuálních vzdělávacích plánů, poskytování poradenství jiným školám při jejich vytváření.

Individuální vzdělávací plán musí být vytvořen, pokud je to uloženo pedagogicko-psychologickou poradnou v souladu s platnými právními předpisy. V takovém případě není možné dopředu stanovit, kolik individuálních plánů bude vytvořeno. Četnost takových doporučení není obvykle vysoká (např. 21 individuálních vzdělávacích plánů na 640 žáků). V rámci projektu budou vytvořeny tzv. školní individuální vzdělávací plány, které budou určeny pro žáky, kdy pedagogicko-psychologická poradna svým stanoviskem vytvoření individuálního vzdělávacího plánu neuloží, ale z pohledu odborníků školního poradenského pracoviště by to bylo vhodné. Činnost školního poradenského pracoviště tedy přispěje k péči o děti, které tradičně z pohledu zákona nemají nárok na integraci. Je to inovativní přístup, který dosud školní poradenské pracoviště nerealizovalo z kapacitních důvodů.

Dále bude možné na školním poradenském pracovišti realizovat se žáky motivační pohovory týkající se dalšího vzdělávání a setrvání v hlavním vzdělávacím proudu, ale také orientované na poradenství při profesním rozvoji. Tyto motivační rozhovory fungují jako prevence selhání žáka.

Klíčové aktivity projektu lze vymezit například takto:

1. Vytvoření či rozšíření kapacit školního poradenského pracoviště.
2. Individuální a skupinové doučování žáků.
3. Zavádění asistentů pedagoga.
4. Vzdělávání pedagogů a asistentů pedagoga.

Hlavním cílem projektu může být vytvoření nebo rozšíření kapacit stávajícího školního poradenského pracoviště. Činnost tohoto centra je dále vhodné doplnit doučováním žáků, ale také zavedením asistentů pedagoga.

Odborná činnost asistentů pedagoga pro širší skupinu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami podpoří zvýšení kvality vyučování a vytvoření podmínek pro jejich začlenění do vzdělávacího programu základní školy. Dojde k vyrovnání kvalifikační úrovně žáků z cílové skupiny projektu s ostatními žáky.

Během realizace projektu je vhodné věnovat se také vzdělávání pedagogů a asistentů pedagoga, a to například formou kurzu, který podpoří souhru těchto pracovníků. Pedagogové zde získají nové know-how pro práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Dalším předpokladem pro úspěšnou realizaci projektu je jeho efektivní řízení a vytvoření celostního přístupu, který může žadatel využít po ukončení realizace projektu i v dalších letech na všech základních školách, které zřizuje ve prospěch žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Propojení jednotlivých aktivit projektu umožní užší spolupráci dětí, učitelů, dalších odborníků a rodičů. Prostřednictvím projektu dojde přirozeně k propojení jednotlivých aktivit. To přinese zlepšení školní úspěšnosti žáků z cílové skupiny. Projekt přispěje k setrvání žáků z cílové skupiny v hlavním vzdělávacím proudu. Dále také přispěje k rozvoji osobnosti žáků. Multidisciplinární tým odborníků pomůže žákům řešit jejich klíčové či krizové životní situace, které se ve školním životě často velmi silně projevují.

3. CÍLOVÁ SKUPINA

Cílovou skupinou projektu jsou děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Tato obecná skupina je tvořena dalšími skupinami v souladu se školským zákonem. Jedná se o sociálně a sociokulturně znevýhodněné žáky, zdravotně znevýhodněné a zdravotně postižené žáky. Konkrétně sem patří například děti s vývojovou poruchou učení, žáci různých etnik a cizinci.

U dětí sociálně znevýhodněných se jedná o podporu školní motivace, vytváření a posilování pracovních a sociálních návyků či pomoc při zvládnutí a upevnování učiva. Dále jde o práci s rodinou, kterou je nutné motivovat k tomu, aby dítěti vytvořila podmínky pro úspěšnou práci ve škole. K těmto podmínkám patří vytvoření pravidelného denního režimu s jasně vymezeným časem přípravy do školy a to, aby rodina kontrolovala, zda žák plní školní povinnosti. Jestliže mu rodiče/zákonní zástupci nemohou pomoci s učební látkou, tak by se žák měl pravidelně účastnit doučování různých forem (ve škole, v nízkoprahových klubech, v různých obecně prospěšných společnostech apod.).

Mnozí žáci pocházejí z rodin s ekonomickými problémy nebo z rozpadlých rodin, kde není vždy péče o nezletilé zajištěna adekvátně. Děti často čelí nejen rodinným, ale také osobním problémům, s čímž může souviset například záškoláctví či experimentování s drogami. Dále je třeba poskytnout podporu dětem, které pocházejí z dětských domovů, azylových domů či sociálního bydlení a jejichž rodinná situace je složitá a nestabilní.

Nápravy vývojových poruch učení jsou dlouhodobým procesem, který vyžaduje souvislou a konzistentní práci se žákem. Důležitým předpokladem úspěchu je také vytvoření spolupráce mezi učitelem, žákem, speciálním pedagogem, zákonným zástupcem, případně dalším odborníkem. Dalším důležitým faktorem je pravidelná docházka, motivace všech osob a soustavná domácí příprava. Po splnění těchto podmínek lze sledovat žákův pokrok. Bohužel může dojít k tomu, že všichni žáci nebudou docházet na nápravná cvičení pravidelně.

Vymezená cílová skupina je zvolena i s ohledem na aktuální Koncepti speciálního školství, ze které vyplývá, že začleňování dětí do běžných základních škol či tzv. hlavního vzdělávacího proudu (individuálně či skupinově) je podporovaný trend nejen celostátně, ale i regionálně.

Projekt by měl reagovat na potřeby cílové skupiny. Ty lze stručně vymežit následovně:

- odborná podpora a pomoc při vyrovnání se se znevýhodněním (začleňování do vzdělávacího programu školy),
- odborná diagnostika a náprava vývojových poruch učení,
- dostupnost speciálně pedagogických a psychologických služeb v blízkosti bydliště,
- vytváření individuálních vzdělávacích plánů,
- podpora profesního rozvoje,
- podpora školní úspěšnosti (doučování).

Další cílovou skupinou jsou asistenti pedagoga a učitelé základní školy, kteří budou také účastníky vzdělávání (viz kurz pro pedagogy a asistenty pedagogů v předchozí kapitole).

4. ŠKOLNÍ PORADENSKÉ PRACOVNÍŠTĚ

Personální obsazení školního poradenského pracoviště vychází z vyhlášky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy o poskytování poradenských služeb ve školách a školních poradenských zařízeních. Školní poradenské pracoviště v užším smyslu tvoří školní speciální pedagog, školní psycholog a výchovný poradce – všichni s potřebnou kvalifikací. V širším pojetí sem patří metodici prevence, poradce pro volbu povolání a třídní učitelé. Je vhodné, aby do týmu byl navíc zařazen také asistent pedagoga, jak je již uvedeno výše, a sociální pracovník.

Speciální pedagogové se zabývají speciálně pedagogickou diagnostikou, vytvářejí školní individuální vzdělávací plány a pracují individuálně i skupinově se žáky cílové skupiny. Poskytují konzultace rodičům i pedagogům. Školní psycholog provádí psychologickou diagnostiku, pracuje se žáky individuálně i skupinově, věnuje se práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Také on poskytuje konzultace jak rodičům, tak pedagogům. Asistenti pedagoga pracují plošně v určených třídách, kde se věnují žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Sociální pracovník je asi nejméně obvyklou profesí v rámci školního poradenského pracoviště. Pokud se však škola nachází ve spádové oblasti, kde jsou sociální byty, azylový dům a např. detašované pracoviště dětského domova, je jeho přítomnost velmi přínosná. V rámci projektu pracují také učitelé, kteří poskytují žákům cílové skupiny pravidelné doučování.

Co se týká materiálního vybavení školního poradenského pracoviště, je nezbytným předpokladem pro každého z odborníků, aby měl samostatnou pracovnu vybavenou uzamykatelnými skřínkami a kartotékou, počítačem, připojením k internetu a telefonem. V ideálním případě by měly být pracovny umístěny stranou od tříd i od pracoven vedení školy a přitom být současně k dispozici žákům. Vhodná je také místnost upravená pro práci se třídou či větší skupinou. Ta by měla být vybavena dostatečným množstvím židlí, tabulí či klipboardem, případně karimatkami, pracovním materiálem (podložkami na psaní, fixami, pastelkami a papíry) a speciálními pomůckami.

Pracovníci by měli být dětem i zákonným zástupcům a učitelům dostupní, a to nejen během svých konzultačních hodin, ale i prostřednictvím e-mailové komunikace nebo schůzek na základě dohody.

Každý pracovník školního poradenského pracoviště by si měl vést **knihu konzultací**, kde si v programu Excel vytvoří tabulku, která obsahuje datum, účel konzultace, jméno, obsah konzultace, počet osob a počet odpracovaných hodin.

Dále si pracovníci vedou o své činnosti **pracovní deník** a pro účely administrace projektu odevzdávají pravidelně **pracovní výkazy**.

Docházka žáků je u doučování evidována v třídních knihách.

Speciální pedagog i psycholog si zavádí pro práci se žákem **kartu žáka**. Karta žáka je vyplňována na začátku i v průběhu spolupráce. Dále si speciální pedagog i psycholog vedou každý svou **ambulanti knihu**, kam jsou zaznamenávány jednotlivé návštěvy žáka ve školním poradenském pracovišti.

Výsledky práce žáka jsou evidovány v portfoliu, které si na konci spolupráce může žák odnést domů. Žákovská dokumentace je důvěrná, a neměla by proto být svěřována nekompetentním osobám.

Prostřednictvím působení celého pracovního týmu školního poradenského pracoviště mohou být žáci vhodně motivováni pro podávání co nejlepšího výkonu v oblasti, kde výkon opravdu mohou podat. Pracuje se zde s nimi takovým tempem, aby výsledky práce odpovídaly jejich úsilí a motivovaly je k dalším činnostem. Jsou jim poskytována četná podpůrná opatření k dosažení co nejlepších výsledků, bez pocitu stresu a neúspěchu. Pro rodiče znamená existence školního poradenského pracoviště ve škole časovou úsporu v jejich osobním rozvrhu, protože o jejich dítě se speciálními vzdělávacími potřebami je ve škole kompletně postaráno. Nemusí si složitě plánovat odchody a příchody na odbornou péči poskytovanou mimo školu.

Školní poradenské pracoviště pracuje s těmito dětmi na základě doporučení pedagogicko-psychologické poradny, třídního učitele, na žádost rodičů nebo na vlastní žádost žáka.

Ve školním poradenském pracovišti je poskytován tento okruh činností:

- konzultační činnost v oblasti začleňování žáků do vzdělávacích programů,
- průběžná diagnostika pro žáky docházející na reedukační, stimulační a kompenzační hodiny,
- vstupní a průběžná diagnostika pro žáky, kterým byl vytvořen školní individuální vzdělávací plán,
- průběžná diagnostika pro další žáky se speciálními vzdělávacími potřebami,

- metodická podpora pro pedagogy.

Žák může být v péči školního poradenského pracoviště, pouze pokud zákonní zástupci žáka podepíší dokument Souhlas zákonných zástupců žáka.

5. TVORBA ŠKOLNÍHO INDIVIDUÁLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PLÁNU A JEHO VÝHODY

Ze současného platného školského zákona a jeho vyhlášek vyplývá, že žák, který má lehkou formu vývojových poruch učení, je často nemocen nebo je v ohrožení vzniku vývojové poruchy učení, nemá možnost požádat ředitele školy o vytvoření individuálního vzdělávacího plánu. Tento žák přesto potřebuje ve výuce cílenou pomoc. Tato situace lze řešit vytvořením tzv. školního individuálního vzdělávacího plánu, který by sloužil pouze pro potřeby pedagogů školy. K tomu je nutné zajistit personální obsazení kvalifikovaných pracovníků školního poradenského pracoviště. Školní individuální vzdělávací plán je ve svém zpracování oproti klasickému individuálnímu vzdělávacímu plánu jednodušší. Odpadá zde participace příslušného pedagoga na jeho tvorbě. Zde jde zejména o sepisování tohoto plánu, čímž tím odpadá práce pedagogům. Veškerá anamnestická a diagnostická část školního individuálního vzdělávacího plánu je ponechána speciálnímu pedagogovi a psychologovi.

Jedná se o interní strukturovaný dokument školy a dynamický materiál, který se hodnotí a případně upravuje dle aktuálních potřeb žáka. Sjednocuje odborná doporučení na konkrétní práci žáka a se žákem jak ve škole, tak v rodině. Zůstává v materiálech žáka, a tak při změně pedagoga poskytne vyučujícímu jasnou a ucelenou informaci, v čem má žák problémy, jak je vhodné k němu přistupovat a jak je mu možné cíleně pomoci. Hlavním posláním tohoto dokumentu je umožnit dítěti naplno prožít školní úspěšnost.

Vychází ze speciálně pedagogické a psychologické diagnostiky odborníků školního poradenského pracoviště, případně také ze zpráv pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogického centra či dalších odborných pracovišť. Na jeho tvorbě se podílí speciální pedagog a školní psycholog. Hotový školní individuální vzdělávací plán podepíše ředitel školy a následně jej dostává třídní učitel, který informuje ostatní vyučující. Závěrem práce se školním individuálním vzdělávacím plánem je hodnocení dosažené úrovně žáka z hlediska stanovených cílů vzdělávání (uvedení efektivních a neefektivních forem práce), zejména se zákonnými zástupci žáka, vyučujícími žáka a speciálním pedagogem školního poradenského pracoviště. Hodnotí se prospěch a chování v hodinách a specifikují se další ovlivňující faktory žáka, které mohou být rizikem ve vzdělávání a výchově žáka.

Školní individuální vzdělávací plán obsahuje:

- popis aktuálních obtíží žáka,
- jeho speciálně pedagogickou a psychologickou diagnostiku,
- doporučení pro práci ve škole (formy práce, doporučené individuální pomůcky apod.),
- doporučení pro práci doma (systém přípravy na školu a její rozsah, doporučené mimoškolní aktivity).

Při tvorbě školního individuálního vzdělávacího plánu je nejdříve nutné sjednat a realizovat osobní schůzku zákonného zástupce se speciálním pedagogem a školním psychologem za účelem získat anamnestické podklady. Dále je třeba získat základní informace od vyučujících žáka o jeho práci při vyučování a provést speciálně pedagogickou a psychologickou diagnostiku. Koncepti konkrétního školního individuálního vzdělávacího plánu žáka je třeba propojit s doučováním ve škole a s odbornou péčí, která žákovi bude poskytována. Na další osobní schůzce se zákonným zástupcem je podrobně vysvětlen další postup péče o dítě, možnost přípravy doma, možnosti využití vhodných pomůcek, doporučení odborné literatury, spolupráce se školními odborníky a lektory doučování. Školní individuální vzdělávací plán je stvrzen podpisy zákonného zástupce, ředitele školy, speciálního pedagoga a psychologa. Příslušný vyučující obdrží kopii tohoto plánu, rodič dostává originál a jeden originál zůstává ve školním poradenském pracovišti. Vyučující je seznámen s potřebami žáka ve výuce a je mu školním poradenským pracovištěm doporučen styl výuky, který je pro daného žáka optimální. Na závěr sledovaného období plán školní poradenské pracoviště vyhodnotí. Učitelé poskytnou školnímu speciálnímu pedagogovi a školnímu psychologovi ústní informace, které se do plánu zakomponují.

6. ZAVÁDĚNÍ ASISTENTA PEDAGOGA

Před zahájením projektu by třídní učitelé v ročnících prvního stupně, kde asistent bude působit, měli být seznámeni s formou a cílem asistence. Zejména by jim mělo být zdůrazněno, že asistent pedagoga pracuje se skupinou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, nikoliv pouze s jedním vybraným integrovaným žákem. Učitel asistentovi pedagoga sdělí, jak si představuje spolupráci s ním při výuce. Asistence může mít několik podob. Vždy je však nutné získat vyjádření školského poradenského zařízení (pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra), na základě kterého může ředitelství školy podat žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga.

Pedagogové by měli být proškoleni pro společnou práci se zaváděnými asistenty ve třídách s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Tato aktivita je součástí dalšího vzdělávání pedagogů. Získané informace a vědomosti potřebují účastníci ke sjednocení své práce s požadavky na vedení evidence, dokumentace, tvoření vzdělávacích plánů, zlepšení kvality své práce s cílovou skupinou. Školení by se měli účastnit i asistenti pedagoga.

Jejich obsah může být vymezen takto:

1. blok – práce s dokumentací školského poradenského zařízení; současné platné legislativní normy, které upravují poradenské služby; součinnost škol; struktura zpráv; co se ve zprávách opakuje, jak s takovou informací nakládat.
2. blok – metody nácviku čtení a psaní – I. část: vliv psychomotorického vývoje na nácvik čtení a psaní; vliv laterality na proces učení; metody čtení – specifika, přednosti, úskalí jednotlivých metod.
3. blok – metody nácviku čtení a psaní – II. část: obtíže v psaní související s psychomotorickým vývojem dítěte; metody rozvoje grafomotoriky v předškolním a mladším školním věku – nové zkušenosti s nácvikem.

Asistence probíhá v předem určených ročnících, a to několika způsoby. Vždy záleží na situaci, na požadavcích a pokynech třídního učitele, na charakteristice vyučovacího předmětu, ale také na tématu hodiny. Asistent pedagoga pracuje se skupinou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Tempo práce se přizpůsobuje potřebám žáků. Pokud to situace vyžaduje, pracuje pouze s jedním žákem ve třídě či v kabinetě. Při práci využívá speciální metody práce, stimulační či kompenzační pomůcky.

Učitelé by si měli sami dopředu určit, ve kterých předmětech chtějí služby asistenta využívat. Jeho přítomnost je důležitá hlavně v hodinách českého jazyka, matematiky a prvouky. Spolupráce je nutná zejména u předmětů, do kterých se porucha prolíná. Asistent pedagoga participuje s učitelem na přípravě vyučovací hodiny.

Na začátku školního roku jsou asistentům pedagoga přiděleny konkrétní třídy. Je důležité, aby si děti přivykly na přítomnost další osoby ve třídě. Učitel i asistent pedagoga by měli směřovat ke společnému cíli. Musí tedy spolupracovat, komunikovat, najít určitou souhru. I to je předpokladem úspěšného zavedení asistence do tříd. Na začátku každé vyučovací hodiny pedagog sdělí asistentovi pedagoga, jakým způsobem bude hodina probíhat, na jakou vyučovací látku bude zaměřena a jakou pomoc od něho očekává. Asistent pedagoga tedy vždy pracuje podle pokynů učitele.

Žáci mohou mít nejdříve potíže s adekvátním využíváním služby asistenta. Například může jít zpočátku o tendence službu „zneužívat“ a vynucovat si asistentovu pozornost. Žáci musí pochopit, že asistent pedagoga má ve třídě podobnou pozici jako učitel, tudíž musí jej a jeho pokyny respektovat. Žáci musí být přesně informováni o roli asistenta pedagoga a v jakých případech se na něj mohou obrátit. Asistent pedagoga nesmí zasahovat do kompetencí učitele.

O své činnosti si asistent pedagoga vede dokumentaci. Jedná se o tabulku v programu Excel obsahující týden, dny v týdnu, třídu, název předmětu, téma hodiny, činnost/formu práce a jména podpořených žáků. Zpětná vazba poskytovaná asistentem pedagoga směrem k učiteli je založena na pozorování žáků při práci a hodnocení efektivnosti dopadu výuky pro žákův rozvoj.

Hlavní činnosti asistenta pedagoga jsou v rámci prezentovaného projektu následující:

- individuální pomoc žákům při začleňování se a přizpůsobení se školnímu prostředí,
- individuální pomoc žákům při zprostředkování učební látky,
- pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti,
- pomoc při vzájemné komunikaci pedagogů se žáky a žáky mezi sebou,
- pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci žáka.

Je vhodné, aby žáci mohli využívat služeb asistenta pedagoga během dopoledního vyučování. Asistent pedagoga poskytuje speciálně pedagogickou péči zejména žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, tedy žákům s lehkým znevýhodněním, s vývojovými poruchami učení, či žákům se sociokulturním znevýhodněním. Žákům se speciálními vzdělávacími potřebami se asistent pedagoga věnuje dlouhodobě a pravidelně. Tito žáci také navštěvují nápravná cvičení u speciálních pedagogů. Služby asistenta pedagoga mohou využívat i ostatní žáci, kteří mají potíže například s nepochopením probíraného učiva, mají snížené pracovní tempo, nebo žáci s jazykovou bariérou.

Dále pomáhají žákům se speciálními vzdělávacími potřebami plnit cíle školního individuálního vzdělávacího programu. Tím jim umožňují zařazení do běžných tříd, neboť zvládnutí cvičení a učební látky je podporováno individuálním přístupem. Asistent pedagoga dbá na to, aby žáci učivu rozuměli, a může jim učivo znovu vysvětlit. Zároveň kontroluje, zda mají žáci v pořádku učební pomůcky. Dále dohlíží na to, aby žáci dodržovali zásady správného psaní (vhodné sezení, úchop psací potřeby, přítlak apod.). Asistent pedagoga by neměl za žáka dokončovat cvičení. Neměl by mu vypomáhat v činnostech, které je žák schopen zvládnout sám.

Asistent pedagoga využívá takové pomůcky jako například matematické tabulky, hranoly, osy, tabulku na pravopis i – y, mačkadla, vhodnou literaturu a úlohy na procvičování, které pomáhají dětem při pochopení a plnění úkolů. V průběhu vyučovacích hodin sleduje žáky, případně zaznamenává jejich obtíže. Ty posléze konzultuje s pedagogem a podílí se na jejich odstraňování.

Asistent pedagoga je klíčová role při začleňování dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Na základě individuálního přístupu umožňuje těmto žákům zařazení do výukového procesu, zvládnutí cvičení a učební látky. Pedagogové i žáci si na přítomnost další osoby ve třídě rychle zvyknou.

Přítomnost asistentů pedagoga ve třídách, jejich individuální přístup, pomoc, rada a motivace minimalizují riziko selhání u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Jejich práce přispívá ke snadnějšímu zvládnutí učební látky, k lepším pracovním návykům, k posílení sebejistoty žáků, k eliminaci nedostatků vyplývajících z vývojových poruch učení jednotlivých žáků a pomáhá pedagogickým pracovníkům školy při výchově a vzdělávací činnosti. Žáci přítomnost asistentů pedagoga ve třídách obvykle vítají. Jejich přítomnost jistě ocení i samotní pedagogové a rodiče. V dnešní škole charakteristické všudypřítomnou žákovskou diverzitou by měli být asistenti pedagogů nedílnou součástí třídy.

7. SPECIÁLNÍ PEDAGOG

Odborné působení speciálního pedagoga lze rozdělit na činnost depistážní, diagnostickou, intervenční, konzultační, informační, metodickou, popř. terapeutickou. V rámci školního poradenského pracoviště se speciální pedagog dále podílí na vývoji školního individuálního vzdělávacího plánu a vede reedukační (nápravné) hodiny se žákem.

Je vhodné, aby skupiny na reedukačních hodinách tvořili maximálně tři žáci, a to ze stejného ročníku nebo alespoň podobného věku. Žáci, kterým vyhovuje více individuální přístup, by měli reedukaci absolvovat jednotlivě. Speciální pedagog provádí průběžně dynamickou diagnostiku a musí přesně určit, ve kterých oblastech má žák potíže, a dále stanoví, jakým způsobem budou tyto oblasti nadále rozvíjeny. Pro udržení vhodné efektivity by žáci na nápravná cvičení měli docházet v pravidelných intervalech, například 1× týdně.

Před zahájením vlastní aktivity je nutné místnost, v níž bude reedukace probíhat, vybavit vhodným nábytkem. V místnosti by mělo být místo na práci, ale také lavice, které se dají uspořádat do půlkruhu, a pohodlné židle. Velkým přínosem může být také interaktivní tabule, kterou lze využívat při nápravných cvičeních. Dále by v místnosti neměl chybět odpočinkový koutek, který je vhodný pro činnosti v závěru reedukačních hodin. Místnost by měla být vyzdobena tak, aby se v ní žák cítil příjemně. Dále je potřebné místnost vybavit reedukačními, stimulačními a kompenzačními pomůckami a pracovními sešity (každý žák by měl mít svůj sešit).

Aby nápravná cvičení měla cílený efekt, je zapotřebí spolupráce s třídním učitelem, učitelem předmětu a se zákonnými zástupci žáka. Speciální pedagog by měl být zákonným zástupcům, ale i žákům a učitelům k dispozici během svých konzultačních hodin (nejlépe 2 hodiny týdně). V případě potřeby je vhodné, aby byl speciální pedagog se zákonnými zástupci v užším kontaktu formou e-mailu nebo telefonicky.

Speciální pedagog nabízí také učitelům metodické vedení a odborné konzultace. Dále učitele informuje o docházce žáka na reedukační hodiny. V případě potřeby by měl speciální pedagog učiteli objasnit specifické projevy dané poruchy, doporučit mu, jak se žákem v hodinách pracovat, jak jej hodnotit, a seznámit jej s kompenzačními pomůckami. Měl by se zajímat, jestli učitel vidí přínos v nápravných cvičeních při výuce, jestli zaznamenal pokrok a jaké jsou žákovy výsledky.

Od učitele tedy získává speciální pedagog přímou zpětnou vazbu o tom, zda došlo u žáka k nějakému zlepšení. Pokud se opakovaně na hodinu nedostaví, měl by

být telefonicky kontaktován zákonný zástupce žáka. V případě, že rodina žáka se speciálními vzdělávacími potřebami nespolečně pracuje, je možné využít k navázání kontaktu sociální pracovníci. Případně může v takové situaci nabídnout krizovou intervenci školní psycholožka.

Speciální pedagog by měl umět nabídnout speciálně pedagogickou intervenci všem pracovníkům školy. O těchto konzultacích vede záznamy v knize konzultací. V ambulanci knize zaznamenává jména žáků, se kterými v daném dni pracoval, a obsah hodiny. V kartě žáka jsou dále informace o průběhu hodiny a o chování žáka. Průběžně se sleduje žákův pokrok.

Speciální pedagog také provádí vstupní diagnostiku u dětí s odkladem školní docházky, zařazených do přípravných tříd. Celoročně provádí soustavnou diagnosticko-terapeutickou činnost se žáky se speciálními potřebami, přičemž včasnou identifikaci žáků s případným handicapem umožňují návštěvy prvních ročníků.

Speciálně pedagogická péče zahrnuje doporučení vhodných pomůcek, zapůjčení pomůcek, vysvětlení využití pomůcek, doporučení a zapůjčení odborné literatury.

Veškeré diagnostické materiály speciálního pedagoga jsou vázány na odborné vzdělání. Některé metody jsou dokonce vázány na absolvování školení v práci s danou metodikou. Je vhodné následovat seznam diagnostických nástrojů doporučených pro školní psychology na různých typech škol. Tento seznam je poměrně široký, a proto je nutné si uvědomit, že každý odborník si vytváří své vlastní instrumentarium. Jeho složení závisí na zkušenostech a odborných znalostech pracovníka, na charakteristice školy a z vyplývajících požadavků na jeho náplň práce. Např. na škole zaměřené umělecky či sportovně bude odborník potřebovat jiné nástroje než na škole, která se profiluje péčí o děti s poruchami učení.

Pomůcky jsou nejčastěji používány v těchto situacích:

- seznamování se s novým učivem prostřednictvím objevování, experimentování a ověřování hypotéz, kdy nám pomůcka umožňuje rychlou zpětnou vazbu, podpoření představivosti, správnosti postupu, myšlení, našich závěrů apod.,
- při procvičování, kdy žáci nemají osvojené pravidlo, tudíž při jeho aplikaci potřebují oporu a jistotu v postupu,
- když žák není schopen osvojit si a aplikovat nové učivo.

Typy pomůcek:

- pracovní listy, cvičebnice,
- interaktivní pomůcky a trojrozměrné pomůcky,
- počítačové programy.

Přehled pomůcek dle jednotlivých typů poruch:

- jemná motorika a grafomotorika,
- zrakové vnímání,
- sluchové vnímání,
- vnímání prostoru,
- matematické představy,
- paměť a pozornost,
- čtení,
- aplikace gramatických pravidel.

Speciální pedagogové by měli být žákovi především oporou. V praxi by tedy měli využívat trpělivost, klid, optimismus, nešetřit povzbuzením a pochvalou. Dále by měli využívat zájmu žáka a vyloučit všechny rušivé podněty. Naopak by neměli dopustit, aby se dítě naučilo něco špatně.

8. SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK

Sociální pracovník (případně sociální pedagog) má v pracovním týmu školního poradenského pracoviště poměrně specifickou pozici. V jistém smyslu působí jako prostředník, resp. mediátor pro žáky, učitele, zákonné zástupce, případně další pracovníky školního poradenského pracoviště. Je v přímém kontaktu s cílovou skupinou, tedy se žáky, kteří využili služeb školního poradenského pracoviště. Vzhledem k tomu, že spolupracuje s pedagogy a zákonnými zástupci (které si zve do školy), je pro projekt jeho působení velkým přínosem. Zprostředkovává lepší komunikaci mezi učitelem a zákonným zástupcem.

Je součástí týmu pracoviště, takže by měl chodit na setkání a porady, navíc ale také na úřad a do rodin. Z tohoto důvodu je vhodné, aby byl schopný se legitimovat (například identifikační kartou od školy nebo úřadu).

V rodinách žáků realizuje sociální šetření, kdy mapuje potřeby rodiny a poskytuje odborné poradenství. Konkrétní informace zjišťuje metodou rozhovoru, ale také pozorováním. Proto je důležité, aby jej zákonní zástupci při řešení problémové situace vnímali nejen jako autoritu, ale také jako partnera.

Sociální pracovník by se měl orientovat v síti poskytovatelů sociálních služeb v nejbližším okolí školy a komunikovat s nimi. Lze předpokládat, že v nejužším kontaktu bude s pracovníky orgánu sociálněprávní ochrany dětí. Sociální pracovník může participovat i na výchovných komisích školy. Jejich účastníky jsou sociální pracovníci z úřadu, třídní učitel, zákonný zástupce. V některých případech se na úřadě (orgán sociálněprávní ochrany dítěte) k situaci žáka koná případová konference, které by se měl sociální pracovník školy také účastnit.

K prvnímu kontaktu sociálního pracovníka se žákem a zákonnými zástupci by mělo docházet na základě návrhu učitele, a to ve škole. Učitel by měl školnímu poradenskému pracovišti odevzdat sepsaný podnět pro řešení konkrétní situace žáka (pro potřeby projektu je vhodné připravit pro sepsání podnětu formulář). Školní poradenské pracoviště potom případ deleguje na sociálního pracovníka.

Je možné také komunikovat přímo se sociálním pracovníkem, který následně informuje školní poradenské pracoviště.

Sociální pracovník pracuje s konkrétním již podchyceným problémem a navrhuje konkrétní postup řešení, často v součinnosti s dalšími institucemi. V tzv. žádosti o součinnost se vymezi problém, který bude dále sledován. Tímto problémem může

být rodinné zázemí nevhodné pro vzdělávání dítěte vyplývající z hmotné nouze nebo krizové situace v rodině různého původu. Při sociálním šetření je efektivní vnímat celou situaci komplexně a pokusit se přirozeně uchopit specifický rodinný stav. Z tohoto důvodu jsou zásadní také informace o trávení volného času dítěte, jeho zájmy apod.

Sociální pracovník školy nenahrazuje žádné sociální služby a ani není prodlouženou rukou orgánu sociálněprávní ochrany dítěte. Přínos pro školu je v tom, že je to odborník, který může efektivně vést komunikaci s rodiči žáka, identifikovat blíže příčinu problému a následně navrhnout optimální řešení problému. Sociální pracovník školy také pomáhá více přibližovat rodinný kontext žáka učitelům.

Sociální pracovník by si měl vždy vést spis klienta, kde jsou informace o žákovi a jeho zákonném zástupci, dále zápis z prvního schůzky s rodiči podpořeného žáka, poznámky z jednání s třídním učitelem, poznámky o tom, kdy a kolikrát byl s žákem navázán kontakt (forma deníku), a v některých případech také to, jaké informace či podněty byly postoupeny do dalších institucí, např. OSPOD, Policii ČR.

Mnohdy je ve spisu žádost na OSPOD o součinnost, tzn. že sociální pracovník napíše zprávu na orgán sociálněprávní ochrany dítěte, a učitelům tak zajistí jistou úlevu v administraci, např. při velkém počtu neomluvených hodin.

Do pracovní náplně sociálního pracovníka lze zařadit následující činnosti:

- provádění základní anamnézy,
- provádění sociálních šetření,
- poskytování poradenství,
- spolupráce na vedení spisové dokumentace,
- komunikace s poskytovateli sociálních služeb,
- plnění úkolů uložených speciálními pedagogy či psychologem.

9. ŠKOLNÍ PSYCHOLOG

Náplň práce školního psychologa je rámcově dána vyhláškou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy: Vyhláška č. 72 ze dne 9. 2. 2005 o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění. Ve své práci se psycholog řídí etickým kodexem psychologa, profesními i odbornými standardy, ale také legislativním rámcem (především zákonem na ochranu osobních údajů). Přířizujícím nadřízeným psychologa a primárním zadavatelem úkolů je ředitel školy. Konkrétní náplň práce je pak obvykle specifikována požadavky školy (typem a profilací školy, složením jejích žáků) a dále zaměřením odborníka (jeho předchozím působením, výcviky v diagnostických a intervenčních metodách a dalšími odbornými školeními).

Psycholog využívá diagnostické a intervenční postupy. Jeho činnost má primárně preventivní charakter a lze ji vymezit takto:

- Příprava na diagnostiku a depistáž.
- Diagnostika a depistáž.
- Konzultační, poradenské a intervenční práce a příprava na ně.

Psycholog aktivně pracuje se všemi částmi systému školy, tedy se žáky, rodiči i pedagogy. Zabývá se školou jako institucí, jako sociálním systémem. Je důležité, aby sídlil přímo ve škole, protože tak důvěrně pozná prostředí i specifickou charakteristiku dané instituce.

Měl by se účastnit všech pracovních porad školního poradenského pracoviště a pedagogických rad. Dále je vhodné, aby byl ve styku s dalšími školními psychology, ať už formálně (na odborných vzdělávacích akcích), nebo neformálně (třeba schůzky školních psychologů daného regionu).

Projekt vychází z předpokladu, že školní poradenské pracoviště je nízkoprahové pracoviště a k návštěvě jednotlivých odborníků není potřeba žádné doporučení. Žáci se tedy do péče odborníků dostávají na žádost rodičů (zákonných zástupců), na doporučení psychologa (se souhlasem rodičů) či na vlastní přání. V tomto případě je nutné rodiče o situaci informovat a získat jejich souhlas. Výjimkou je krizová intervence, kdy psycholog kontaktuje rodiče až po provedené intervenci. V některých případech se jedná o jednorázovou konzultaci. Jindy zůstávají klienti v systematické krátkodobé, střednědobé či dlouhodobé péči školního psychologa nebo jsou dolo-

ručení do péče jiného odborníka (klinického psychologa, pedopsychiatra, logopeda apod.). Také rodiče mohou požádat o jednorázovou konzultaci v případě akutních nebo náhodných problémů a případně se po úvodním sezení mohou domluvit na další, systematictější spolupráci různé délky a intenzity.

Pedagogové také mohou využít konzultaci, kdykoli pocítí potřebu. Zde je potřeba dodržovat profesní postup a neřešit situaci „tady a teď“. Konzultace mají probíhat v klidu a v soukromí. Učitelům je psycholog k dispozici nejen při řešení akutních problémů se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ale také při systematické spolupráci (např. v práci se sociálním klimatem třídy formou různých preventivních či intervenčních programů).

Psycholog pomáhá zlepšovat spolupráci školy a rodiny, kde může sloužit jako jakýsi neutrální prostředník. Není ani na straně rodičů, ani na straně učitelů. Je na straně žáka a školy.

Nedílnou součástí práce školního psychologa na projektu je aktivní vyhledávání žáků zvýšeně ohrožených školním selháním. Jde o identifikaci žáků vyžadujících psychologickou či speciálně pedagogickou podporu, a patřících tak do cílové skupiny, jedná se tedy o proces diagnostiky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Tento proces začíná u zápisu do prvního ročníku, kdy s rodiči psycholog řeší otázku vhodnosti odkladu povinné školní docházky a následné školní dráhy žáka (pokračování v docházce do mateřské školy či vřazení dítěte do přípravné třídy). V průběhu prvního pololetí pak provádí cílenější depistáž žáků školsky nezralých, u kterých by byl vhodný dodatečný odklad školní docházky. Ve druhých ročnících pak provádí systematický screening žáků se zvýšeným rizikem rozvoje vývojových poruch učení.

V indikovaných případech psycholog provádí individuální cílenou psychologickou diagnostiku, která obnáší úvodní anamnestický rozhovor s rodiči, diagnostický proces (s využitím standardizovaných diagnostických materiálů) a jeho vyhodnocení, vytvoření patřičných doporučení a jejich konzultace s rodiči.

Psycholog se účastní koordinace péče o žáky. Konkrétně se podílí na tvorbě a hodnocení ŠIVP a ve spolupráci s pedagogy a rodiči řeší průběh školní kariéry podporovaných žáků (jejich školní zařazení, průběh školní docházky z kázeňského a prospěchového hlediska, volbu další vzdělávací dráhy).

Dále psycholog poskytuje v rámci projektu a v rámci ŠPP ve spolupráci s jeho dalšími odborníky a pedagogy pravidelnou péči a konzultace žákům s vývojovými

poruchami učení, lehkým znevýhodněním a žákům s indikovanými vzdělávacími a rozvojovými potřebami. Jedná se o žáky s odborným doporučením z pedagogicko-psychologické poradny či vybrané na základě vlastního šetření. Většinou jde o děti s poruchami pozornosti či děti se zvýšenou hladinou anxiety.

Při náhle vzniklé potřebě žáků či tříd vykonává odbornou psychologickou péči o žáky s vývojovými poruchami učení, o žáky s lehkým znevýhodněním a o žáky sociálně a sociokulturně znevýhodněné. Může jít o zhoršení prospěchu žáka, jeho návrat po dlouhodobé absenci nebo sanaci sociálního klimatu třídy.

Dále by měl úzce spolupracovat s orgánem sociálněprávní ochrany dítěte i sociální pracovníci a účastnit se případových konferencí orgánu sociálněprávní ochrany dítěte. Dle potřeby jednotlivých klientů by měl koordinovat postup školy s péčí odborných lékařů (nejčastěji neurologů, pedopsychiatrů či pediatrů) a klinických psychologů. Dále by měl být ve styku se speciálně pedagogickým centrem či střediskem výchovné péče a koordinovat souběžnou či následnou péči o indikované žáky.

10. KOMUNIKACE SE ŽÁKEM A DOKUMENTACE ŽÁKA

Odborná spolupráce v rámci činnosti školního poradenského pracoviště je zahájena se žáky, kteří byli předem doporučeni do odborné péče na základě diagnostiky z pedagogicko-psychologické poradny, resp. psychologické zprávy. Dále je pozornost věnována žákům, které doporučili třídní učitelé, nebo žákům, kteří přišli na žádost rodičů či na vlastní žádost.

Zásadním podkladem při poskytování služeb školního poradenského pracoviště je kvalitní a komplexní zpráva z psychologického a speciálně pedagogického vyšetření, ve které by měl být diagnostikován typ poruchy a stav percepčně-motorických funkcí, které tvoří podklad poruchy. Nedílnou součástí zprávy je struktura a stav intelektových schopností, které ovlivňují způsob práce s žákem, např. při reedukačních činnostech. Tuto diagnostiku provádí speciální pedagog v pedagogicko-psychologické poradně nebo ve speciálně poradenském centru. U dětí předškolního věku může být tato diagnostika prováděna na školním poradenském pracovišti.

V rámci zahájení spolupráce dítě absolvuje na školním poradenském pracovišti úvodní setkání. Obvykle se jedná o pohovor se speciálním pedagogem i psychologem. Na základě vstupní analýzy situace žáka je potom žák případně delegován do péče dalších odborných pracovníků školního poradenského pracoviště. Jak bylo uvedeno výše, úvodní setkání se žákem probíhá na popud učitele, rodiče, pedagogicko-psychologické poradny a někdy i žáka samotného. V případě, že školní poradenské pracoviště s problémem navštíví rodič bez vědomí dítěte, doporučujeme, aby rodič dítě o tom obeznámil. Když naopak přijde dítě samo, musí být rodič kontaktován.

Při prvním setkání se žákem ve školním poradenském pracovišti vede speciální pedagog či psycholog motivační rozhovor. Během něho je zjišťováno, jaký předmět žáka baví nebo o jaký naopak neprojevuje zájem. Dále to, v čem se cítí být úspěšný a v čem má naopak potíže. Žák má tedy možnost vyjádřit své obavy, pochybnosti, hovořit o svých nezdarech, ale také úspěších a přáních.

Je důležité již od začátku při práci se žákem ve školním poradenském pracovišti budovat atmosféru důvěry a příjemného prostředí. Hlavními zásadami jsou trpělivost, klid, optimismus, nešetřit povzbuzením a pochvalou. Dále je důležité nedopustit, aby se dítě naučilo něco špatně, využít jeho zájmu, vyloučit všechny rušivé vlivy

a podněty, výkony dítěte posuzovat spravedlivě, spolupracovat s rodinou, s třídním učitelem a pedagogy příslušných předmětů.

Dále je v rámci registrace žáka do péče školního poradenského pracoviště vyplněna jeho dokumentace a žákovi je podle jeho diagnostikované potřeby přidělen vybraný typ služby v rámci školního poradenského pracoviště. Pokud se jedná o žáka předškolního věku, dochází ke vstupní diagnostice přímo ve školním poradenském pracovišti, kterou provádí školní speciální pedagog na základě doporučení většinou ze spádové pedagogicko-psychologické poradny.

Dokumentace, kam je průběžně zaznamenávána komunikace se žákem, je důvěrná. Záznamy o konkrétní práci se žákem se nacházejí v ambulanti knize, kartě žáka nebo v knize konzultací.

Karta žáka je jedním z klíčových dokumentů. Měla by být uložena na serveru, který je přístupný všem speciálním pedagogům. Do karty žáka nesmí nikdo další nahlížet. Jsou zde vedeny žákovy osobní údaje (celé jméno, datum narození, rodné číslo, bydliště, škola a závěr z vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny). Dále obsahuje data jednotlivých setkání se stručným popisem činností. Ta mohou být případně doplněna o vlastní postřehy (chování žáka, zlepšení apod.). Pokud žák nebyl přítomen, je třeba uvést důvod a také to, zda se omluvil. Tento záznam může sloužit jako podklad pro případné vyloučení z péče.

Dále je o setkáních se žákem vedena tzv. ambulanti kniha. Tu tvoří tabulka v programu Excel obsahující tyto údaje: datum, pořadové číslo, jméno, rodné číslo, počet konzultací, počet hodin a ročník.

Odborní pracovníci školního poradenského pracoviště mají své karty žáků i ambulanti knihu a knihu konzultací. Tyto dokumenty jsou vyplňovány s žákem v úvodu spolupráce i v jejím průběhu.

Dalším významným dokumentem je žákovo portfolio. Žák si přinese desky na zakládání svých prací, do kterých jsou vkládány všechny jeho práce, a to chronologicky. V průběhu speciálně pedagogické péče jsou desky uloženy v odborné pracovně, vzhledem k tomu, že žáci často zapomínají desky doma. Portfolio si může žák na konci školního roku ponechat. Může sloužit také jako podklad pracovníkům školního poradenského pracoviště pro konzultace se zákonnými zástupci žáka.

Nejčastěji užívanou pomůckou jsou pracovní listy a cvičebnice. Neefektivnější je, když má každý žák svůj pracovní sešit, aby bylo zřejmé, zda dosáhl zlepšení. Vhodné

je, aby měl jeden pracovní sešit také doma a každý den vypracoval jedno cvičení. Při vypracovávání jednotlivých cvičení by se měl držet zásady méně, ale často. To platí především při nácviku čtení s postřehováním, zrakových a sluchových cvičení.

V případě, že žák nebo skupina žáků bude čerpat službu reedukace, je jim již na začátku spolupráce sděleno, jakou náplň budou mít reedukační skupiny. Ve druhé části reedukace je vhodné přejít na jednodušší aktivitu vhodnou pro seznámení. Pokud pracujeme se skupinou, můžeme si například vytvořit pravidla skupiny.

Doba reedukačního cvičení by měla být zvolena s ohledem na žákův rozvrh. Pokud cvičení probíhají v dopoledních hodinách, musí se respektovat hodinová přestávka mezi koncem vyučování a začátkem nápravného cvičení. Ta mohou mít také délku 45 minut.

Cvičení mohou ve školním poradenském pracovišti probíhat individuálně v dopoledních hodinách nebo odpoledne ve skupinách. Záleží vždy na konkrétním žákovi a rozsahu jeho obtíží. Skupiny jsou tvořeny maximálně třemi žáky stejného ročníku. Nejlepší variantou je, pokud žáci mají potíže stejného charakteru.

Speciální pedagog by měl vést žáka k tomu, aby se naučil nahlas zdůvodňovat jednotlivé kroky při vyplňování. Jinak se mohou žáci dopustit toho, že budou pracovat náhodně metodou pokus-omyl. Speciální pedagog podněcuje žáka k pokračování činností. Žáci mají mnohdy nižší sebevědomí a bojí se selhání. Žák musí vědět, že nebude za špatné tvrzení nijak trestán. Důležité také je, aby se žáci naučili po sobě s pomocí učitele nalézat chyby a opravovat je. Pokud žák ve cvičení často chybuje, je lepší, když speciální pedagog zvýrazní slova, která napsal správně.

Po ukončení každé nápravné hodiny je nutné provést zápis do karty žáka a ambulanti knihy.

Problémem při reedukacích může být nepravidelná docházka u některých žáků z vyšších ročníků. V těchto případech je nutné žáky na hodiny opakovaně upozorňovat nebo telefonicky kontaktovat jejich zákonné zástupce, popř. o pomoc požádat sociální pracovníci.

11. KOMUNIKACE S RODIČI

Komunikace s rodiči žáka je velmi klíčová. Dle našich zkušeností je reálné, že za jeden školní rok může speciální pedagog a psycholog poskytnout zhruba 300 konzultací rodičům či zákonným zástupcům.

Proto je nutné pamatovat na nutnost poskytování odborného poradenství a konzultací také rodičům. Standardem je doporučit vhodnou literaturu. Instruovat rodiče o přesné metodice práce s pomůckou a pravidelně dohlížet na to, zda jsou instrukce rodiči dodržovány, např. formou opakovaných konzultací, na kterých jsou probírány vypracované úkoly. Ve většině případů se jedná o obtíže vyplývající z neefektivního stylu učení, ze způsobu chování žáka samotného a z nevýhodných strategií v domácí přípravě.

Na začátku školního roku je vhodné poslat zákonným zástupcům oznámení o zahájení činnosti školního poradenského pracoviště a jeho službách formou dopisu nebo letáku.

Rodič i žák musí být prokazatelně informováni o povaze, rozsahu, trvání, cílech a postupech nabízené poradenské služby, o všech předvídatelných rizicích a nevýhodách, které mohou z poskytované služby vyplynout. Dále by měli být informováni o posunu, který je možný očekávat, ale i o možných následcích, nebude-li poradenská služba poskytnuta.

Zákonný zástupce může školní poradenské pracoviště poprvé kontaktovat telefonicky. Během telefonického rozhovoru speciální pedagog zákonnému zástupci sdělí cíl setkání a domluví se s ním na termínu. Po předchozí domluvě potom zákonný zástupce dítěte přijde do školního poradenského pracoviště a během setkání podepíše informovaný souhlas a souhlas s reedukacemi. Speciální pedagog jej seznámí s obsahem informovaného souhlasu. Zejména je vhodné upozornit na část, kde si může vybrat osoby, které mohou nahlížet do žákovy složky. Se zákem je možné začít spolupracovat až po podpisu souhlasů.

Rodič je také seznámen s formou a cíli reedukačních skupin. Dále je upozorněn, že v případě nespolupráce může být žák s reedukační skupiny vyloučen. Speciální pedagog zástupce také seznámí s konzultačními hodinami. Speciální pedagog průběžně informuje rodiče o náplni, průběhu a výsledcích a očekávaných reedukačních cvičeních. Měl by zástupci také vysvětlit, jak se se žákem se specifickými poruchami učení pracuje, a objasnit mu kompenzační a stimulační pomůcky. Na konci setkání může speciální pedagog zákonnému zástupci

předat brožury, jak pracovat se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami doma.

Zástupce i speciální pedagog by se měli naučit sjednotit se v přístupu k žákovi. Veškeré konzultace s rodiči jsou zaznamenávány do knihy konzultací, případně také do karty žáka.

12. INDIVIDUÁLNÍ A SKUPINOVÉ DOUČOVÁNÍ ŽÁKŮ 1. A 2. STUPNĚ

Doučování je poskytováno žákům, u kterých bylo školním poradenským pracovištěm či jiným odborným způsobilým pracovištěm doporučeno. V ideálním případě by o doučování měli mít zájem děti i jejich zákonní zástupci. Lze očekávat, že lepší docházku na hodiny budou mít žáci z prvního stupně. Naopak u starších žáků může zájem znatelně polevit například po přijímacích zkouškách na střední školu.

Tato aktivita umožňuje procvičování a pochopení učiva, upevnění znalostí a dovedností, objasnění nepochopených jevů a operací. Jedná se i o přípravu, odbornou pomoc, kterou žák se speciálními vzdělávacími potřebami nemá možnost jinak získat. Realizace této aktivity je úspěšná při opakované frekvenci až do ověření její úspěšnosti. Zpětnou vazbou je vyšší celková úspěšnost žáka, kterou si sám uvědomuje. Dále se jedná o posun získaných vědomostí a dovedností, posílení sebevědomí a postavení v třídním kolektivu, zlepšení kvalifikace nebo podchycení školního selhání.

Žáci zapojení do této aktivity, v rámci činnosti školního poradenského pracoviště, si upevňují návyky, osvojují si systém soustavné přípravy na vyučování a doplňují si chybějící vědomosti. Získávají motivaci k dalšímu vzdělávání a zlepšení si svých školních výsledků, čímž je naplňován vymezený cíl.

Záměrem doučování je poskytnout žákům se speciálními vzdělávacími potřebami specifickou podporu, která povede k jejich lepšímu začlenění do vzdělávacího programu školy. Dále je cílem podpořit jejich motivaci dále se vzdělávat a zlepšit či udržet si stávající školní výsledky. Tato aktivita je důležitá, neboť mnoho dětí se sociálním a sociokulturním znevýhodněním nemá dostatečné zázemí ve svých rodinách.

Doučování by mělo být realizováno v předmětech, ve kterých se citelně projevují poruchy učení. Ideálně by mělo probíhat v prostorách školy v době po vyučování, zpravidla 1x týdně.

Pokud bude probíhat skupinově, počet žáků by neměl být vyšší než 10. Počet skupin a počet hodin doučování jednotlivých předmětů by měl být stanoven na základě konzultace se školním poradenským pracovištěm.

Tuto aktivitu zabezpečují lektoři doučování, tj. kvalifikovaní aprobovaní učitelé základních škol. Koordinaci této klíčové aktivity a komunikaci s lektory by měl zajišťovat administrativní asistent projektu, zejména z důvodu zamezení časových kolizí, náhrad a změn termínu apod. Výměnu informací mezi školním poradenským pracovištěm (indikace potřeby doučování) a lektory by měl zajišťovat speciální pedagog.

Žáci, kteří pravidelně navštěvují doučování, jistě po určité době zaznamenají posun v jednotlivých předmětech a dojde ke zlepšení jejich pracovních výkonů i výsledků. U žáků s nepravidelnou docházkou alespoň nedojde ke zhoršení jejich prospěchu. Děti se specifickými vzdělávacími potřebami potřebují podporu při vzdělávacím procesu. Pro tyto znevýhodněné žáky je odborná pomoc nezbytná pro dosažení školní úspěšnosti.

13. RIZIKA PROJEKTU ANEB CO JE TŘEBA, ABY PROJEKT FUNGOVAL

Pro úspěšnou realizaci projektu je třeba nejen kvalitní příprava, výběr pracovníků, ale také jeho propagace a diseminace projektových výsledků. Zásadní je časová dostupnost a nabídka služeb pro všechny žáky. Přehled o službách poskytovaných školním poradenským pracovištěm by měl být veřejně přístupný na nástěnce v budově školy, ve vratnicích, kontakty by měly být na webových stránkách školy a žáci by je měli mít v žákovských knížkách. Na webových stránkách školy by také měly být uvedeny aktuální informace o projektu. Na třídních schůzkách je důležité rodiče zapojených žáků informovat o probíhajících aktivitách projektu.

Projekt by měl vždy vycházet z potřeb cílové skupiny, a měl by tedy být sestaven s ohledem na potřeby cílových skupin. Měl by být navržen tak, aby rizika spojená s realizací byla minimální.

Možnými riziky při realizaci projektu jsou:

1. Personální změny v realizačním týmu, fluktuace zaměstnanců.
2. Nedodržení harmonogramu projektu.
3. Nedodržení rozpočtu projektu.
4. Nedosažení cílů projektu.
5. Nezáměr cílové skupiny.
6. Nízká kvalita dodávaných služeb.
7. Nedostatečná spolupráce s partnerem a spolupracujícími základními školami.

Nedostatečný zájem osob cílové skupiny ochotných zapojit se do realizace projektu by měl být eliminován úzkou spoluprací s partnery projektu a spolupracujícími základními školami. Nutné je vytvoření přehledu či spolupracující sítě institucí a odborníků. Pro úspěšnost projektu je zásadní spolupráce školy s dalšími subjekty, např. s pedagogicko-psychologickou poradnou, dalšími školami a ostatními partnerskými organizacemi. Samozřejmostí by měl být pečlivý výběr dodavatele, kontrola dodávek a nastavení smluvních podmínek. Vhodná je dále úzká spolu-

práce se statutárním zástupcem partnera a pravidelná komunikace s ostatními zástupci škol. Základní prevencí by měla být vždy výměna informací.

14. VYHODNOCENÍ A UDRŽITELNOST PROJEKTU

Začleňování znevýhodněných dětí do vzdělávacího programu školy pomáhá nejenom zlepšovat jejich postavení ve škole, ale přispívá také ke zlepšování jejich sociální pozice ve společnosti. Udržitelnost představují zejména produkty vytvořené v projektu. Individuální plány by měly být žákům dány k dispozici, aby mohli pracovat na jejich naplňování i po skončení realizace projektu.

Již samotná přítomnost školního psychologa a speciálního pedagoga na škole pozitivně ovlivňuje sociální klima, mění pohled na žáky, rodiče a jejich problémy. Přínos projektu obecně spočívá v tom, že odborníci pracují přímo na dané škole a jsou její nedílnou součástí. Nejenže jsou tak snadno k dosažení pro žáky, pedagogy i rodiče, ale návštěva odborníka přestává být mimořádnou událostí a stává se něčím, co ke škole běžně patří, něčím, co je samozřejmé.

Umístění pracoviště v budově školy dává odborníkům možnost zasáhnout v případě potřeby téměř okamžitě, např. v případě náhlého zhoršení školního výkonu, nečekané změny rodinné situace žáka, při jeho návratu po dlouhodobé absenci či v případě náhle vzniklé krizové situace nejen u žáka, ale i u pedagoga. Odborníci znají dobře sociální klima instituce, individuální styl výuky pedagogů i charakteristiky jednotlivých tříd. Navrhovaná podpůrná opatření pak mohou být připravena „na míru“ nejen podle potřeb každého jednotlivého žáka, ale i s ohledem na složení třídy a převládající styl výuky v ní. Proto jsou vytvářena v konkrétní situaci pro konkrétního žáka v konkrétní třídě u daného vyučujícího – a tím jsou přiměřenější a také efektivnější.

Specialisté si mohou snadno ověřit, jak žák pracuje v běžných podmínkách školy či jak se navrhovaná podpůrná opatření osvědčují v denní školní praxi, a dynamicky je přizpůsobit aktuálním potřebám žáka. Individuální práce nebo práce žáka v malé skupince se totiž může výrazně lišit od jeho práce ve třídě, zvláště jedná-li se o převážně frontální výuku.

Vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně většinou poukazují na jednorázový výkon dítěte v optimálních podmínkách, kdy je mu věnována soustředěná individuální pozornost, ale nedokáže přesněji ukázat jeho dlouhodobé fungování v běžných podmínkách školy. Projekt konkrétně poskytuje systematickou péči žákům „hraničním“ i těm, kteří mají problémy typu vývojové poruchy učení či jiné, které jim sice brání plně využít své schopnosti, ale při

diagnostickém procesu nesplní všechna kritéria nutná k vyslovení jednoznačné diagnózy.

Ze zkušenosti i z odborných studií vyplývá, že efekt působení odborníků ve škole se plně projeví až po jednom, spíše dvou letech jejich činnosti. Jde o to, že si musí vybudovat vlastní, nezávislou pozici v systému školy, navázat vztah se žáky (který je ale zcela jiný, než je vztah žák-učitel) a získat důvěru všech aktérů: rodičů, žáků i učitelů. Toto období je velmi náročné, protože od odborníka se očekává, že jeho práce bude mít okamžité výsledky – že se téměř hmatatelně projeví, nejlépe v řádu několika týdnů. Stejně tak odborník sám netrpělivě čeká na výsledky své činnosti. Tady je nutné si uvědomit, že jde, tak jako ve školství vždy, o proces ve své podstatě dlouhodobý, který se nedá uspěchat. Protože efekt práce ve školství lze vždy hodnotit až ze střednědobého či spíše dlouhodobého hlediska, jen obtížně bychom hodnotili úspěšnost projektu metodou tvrdých dat, tedy statisticky vyhodnocenými dotazníky či standardizovanými rozhovory. Pro dokumentaci naší práce je vhodnější zvolit metodu kazuistických studií.

KAZUISTIKA

Osobní údaje byly změněny z důvodu zachování anonymity. Informace pro tuto kazuistiku byly získány spoluprací se samotným žákem, zákonným zástupcem a OSPOD.

Osobní anamnéza:

Jméno: Honza

Místo pobytu: Praha

Rodinná anamnéza:

Honza žije společně s matkou v Praze na Černém Mostě. Otec žije v jiném městě. S matkou se rozešli a založil si jinou rodinu. Honza otce navštěvuje velmi málo. Návštěvy otce závisí na jeho dobrovolnosti. Honzovi by nevadila střídavá péče, ale raději by byl s matkou. Honza má ještě babičku, kterou pravidelně navštěvuje.

Honza je komunikativní, milý chlapec. S matkou má velmi dobrý vztah. Což vplynulo z několika rozhovorů s Honzou. Honza není v kolektivu moc oblíbený. Ve škole má asi pět kamarádů a se zbytkem třídy si nerozumí.

Sociální anamnéza:

Rodina žije v bytě na Černém Mostě. V domácnosti žije Honza a jeho matka. Matka žije sama a je nezaměstnaná. Občas vypomáhá v místním malém obchodě. Za svou práci dostává nějaké potraviny nebo malou finanční odměnu. Finančně je na tom rodina velmi špatně, neplatí nájemné ani elektřinu, a hrozí tak ztráta bydlení. Největším problémem matky je časté užívání alkoholu.

Školní anamnéza:

Honza se ve škole v poslední době velmi zhoršil. Podle tvrzení školní psycholožky a učitelů je to chytrý chlapec, který ale nemá žádnou domácí přípravu. Největším problémem je vysoká absence ve vyučování. Honza má však všechny hodiny omluvné, většinou ze zdravotních důvodů.

Popis problému:

V tomto případě se jedná o tzv. multiproblémovou rodinu.

Konkrétně byly identifikovány následující slabé stránky:

- finanční (nízký příjem, nezaměstnanost)
- bytové (ztráta bydlení)
- školní a profesní (neprospívání syna ve škole)
- zdravotní (časté užívání alkoholu)

Matka hledá vhodný azylový dům. Honza chodí do školy neupravený a ve špinavém oblečení.

Základním, resp. klíčovým problémem je v tomto případě podezření na časté užívání alkoholu. Toto podezření také potvrzuje OSPOD. Honza matku brání a tvrdí, že alkohol neužívá. Matka časté užívání alkoholu popírá. Omlouvá se tím, že si dá jednou za čas skleničku vína.

Popis intervence:

Rodina je v péči OSPOD od roku 2003. V roce 2012 OSPOD poukazuje na špatnou péči a v rodině je stanoven soudní dohled.

Sociální pracovnice ze základní školy se k případu dostala v roce 2014, kdy třídní učitelka podala podnět sociální pracovníci, ve kterém poukázala na špatnou přípravu na vyučování a hlavně na špatnou spolupráci s matkou. Školní sociální pracovnice svolala výchovnou komisi, které se zúčastnila třídní učitelka, matka a školní sociální pracovník. Hlavním cílem bylo zjistit, v jakém prostředí Honza žije a jak probíhá školní příprava. Matka se přiznala, že jsou bez elektřiny a hrozí jim vystěhování z bytu za neplacení nájemného. Matka popřela užívání alkoholu a tvrdila, že Honzova příprava do školy je v pořádku. Matka byla informována, že bude OSPOD zpraven o průběhu výchovné komise.

Rozhovor školní psycholožky s Honzou potvrdil ekonomickou situaci rodiny a pravděpodobnou ztrátu bydlení. Často je u babičky, která je nemocná, ale nechce ji zatěžovat. Matku hodně bránil.

Následně byla OSPOD svolána případová konference. Konference se zúčastnil také otec Honzy.

Cílem případové konference bylo vyhodnotit aktuální situaci nezletilého a navrhnout výchovná opatření.

Dohody ze strany školy:

- budou respektovány pouze omluvenky od lékaře
- školní sociální pracovnice domluví vhodné doučování
- školní sociální pracovnice zajistí dobrovolníka, který bude s Honzou trávit volnočasové aktivity

V roce 2014 se měla matka stěhovat do azylového domu. Z tohoto důvodu měl Honza opustit základní školu. V roce 2014 Honza ukončil školní docházku na naší škole. Od sociální pracovnice OSPOD bylo zjištěno, že matka do azylového domu nenašla, bytovou potřebu vyřešila jiným způsobem a Honza nastoupil na jinou základní školu. Rodina je stále v péči OSPOD.

KAZUISTIKA

Osobní údaje byly změněny z důvodu zachování anonymity. Informace pro tuto kazuistiku byly získány spoluprací se samotným žákem, zákonným zástupcem a ze sociálního šetření.

Osobní anamnéza:

Jméno: Jirka

Místo pobytu: Praha

Rodinná anamnéza:

Jirka žije společně s matkou a sestrou v Praze na Černém Mostě. Rodiče jsou rozvedeni. Návštěvy u otce neprobíhají. Jirka je hodný a komunikativní chlapec. V kolektivu je oblíbený a má hodně kamarádů mimo školu.

Sociální anamnéza:

Rodina žije v bytě na Černém Mostě. V domácnosti žije Jirka, sestra a matka. Matka je velmi pracovně vytížená, protože je na celou domácnost sama. Momentálně je v pracovní neschopnosti kvůli zdravotním problémům. Finančně na tom nejsou nejlépe, ale základní potřeby vč. bydlení mají zajištěny.

Školní anamnéza:

Jirka má IVP (individuální vzdělávací plán). Je důležité, aby probíhala pečlivá domácí příprava. Jirka je snaživý, ale velmi často zapomíná domácí úkoly, pomůcky do hodin, nedodělává úkoly. Nemá podepsané úkoly ani žákovskou knížku. Jirka má častou absenci.

Popis problému:

Jirka je hodný a snaživý chlapec, ale vážne u něj domácí příprava na vyučování. Matka tvrdí, že jsou to úkoly Jirky a že je to jeho starost. Jirka mívá velmi často absenci omluvenou zdravotními důvody. Nemá podepsané úkoly ani žákovskou knížku a nenosí pomůcky na vyučování. Jirka si často vymýšlí a matku brání. Matka se školou nespolupracuje. Nechodí na třídní schůzky a na výzvy učitelů nereaguje. Do školy nemůže přijít, protože je v pracovní neschopnosti.

Popis intervence:

Tento případ začala sociální pracovnice řešit v roce 2014, kdy třídní učitelka Jirky podala podnět sociální pracovnici. Nejprve sociální pracovnice vedla rozhovor s Jirkou. Z rozhovoru bylo jasné, že si hodně vymýšlel a matku bránil, neboť nebyl ochoten poskytnout konkrétní informace, často se vyjadřoval neurčitě, nejasně.

Telefonicky byla kontaktována matka Jirky za účelem domluvení osobní schůzky. Ta s ohledem na její pracovní neschopnost proběhla u ní doma.

Matka uvedla, že má v poslední době problémy vyjít mezi lidi, proto návštěvu školy odmítá, a navíc je v pracovní neschopnosti. Matka byla seznámena s problémy, které se u Jirky vyskytují v rámci jeho školní docházky.

Matka uvedla, že na některé věci zapomíná a že Jirku učí zodpovědnosti, aby se do školy připravoval sám. Vysvětlila jsem jí, že pokud má Jirka IVP, musí na domácí přípravu více dohlížet.

Jirka nemá často úkoly. Matka tvrdila, že si je špatně zaznamená a udělá jiný úkol, než by měl. Proto je nemá ani podepsané. Domluvily jsme se, že třídní učitel bude více dohlížet na zaznamenávání domácích úkolů.

Největším problémem je špatná komunikace s matkou. Matka nemůže do školy kvůli zdravotním problémům a v pracovní neschopnosti bude ještě údajně nejméně půl roku. S ohledem na tuto situaci se domluvil kontakt s matkou telefonicky nebo e-mailem. Matka tento způsob komunikace akceptovala a nevyskytly se v tomto ohledu žádné potíže.

Dohody:

- budou respektovány pouze omluvenky od lékaře
- matka více dohlídne na domácí přípravu a bude každý den podepisovat domácí úkoly a žákovskou knížku
- forma kontaktu bude probíhat telefonicky nebo e-mailem
- třídní učitel bude dohlížet na zaznamenávání domácích úkolů

Závěr:

Po dvou měsících proběhlo vyhodnocení s třídní učitelkou. Jednoznačně lze konstatovat, že se situace zlepšila. Jirka si plní zadané domácí úkoly. Jsou vždy matkou podepsané. Omluvenky dostává pouze od lékaře. Když paní učitelka něco potřebuje po matce, napíše e-mail a matka vždy reaguje.

PŘÍLOHY

1. Doporučené vybavení školního poradenského pracoviště diagnostickými nástroji:

Testy společné pro oba odborníky: speciálního pedagoga a psychologa	
Orientační test školní zralosti	Orientační test školní zralosti
Číselný čtverec	Číselný čtverec
Zkouška čtení	Zkouška čtení
Rey – Osterriethova komplexní figura	Rey – Osterriethova komplexní figura
Dotazník sociálního klimatu školní třídy	Dotazník sociálního klimatu školní třídy
Test pozornosti	Test pozornosti
Paměťový test učení	Paměťový test učení
Dotazník stylu učení	Dotazník stylu učení
Dotazník sociální opory u dětí a dospívajících	Dotazník sociální opory u dětí a dospívajících
SO-RA-D	SO-RA-D
Reverzní test	Reverzní test
Test laterality	Test laterality
Test obkreslování	Test obkreslování
Diagnostika specifických poruch učení	Diagnostika specifických poruch učení
Diagnostické nástroje používané speciálním pedagogem 1:	Diagnostické nástroje používané psychologem:
Deficity dílčích funkcí – T 146	Ravenovy progresivní matice – barevné
Zkouška čtení – T 150	Ravenovy progresivní matice – standardní
Kohsovy kostky	WISC III-UK
Zkouška zralosti předškolních dětí – T 152	IST 2000
Baterie diagnostických testů gramotnostních dovedností pro žáky 2.–5. ročníků ZŠ	Psychologický posudek v psychologii práce
Prediktivní baterie čtení	Vyšetření matematických schopností u dětí
Test dynamické praxe – dr. Míka	ADOR
	Škála zjevné úzkosti pro děti (CMAS)
	B-J.E.P.I.
	EXPOPROGRAM
	Test profesních zájmů BIT II
	Dotazník volby povolání (DVP)
	Standardizované dotazníky k diagnostice výskytu atypických projevů školního a sociálního chování
	Dotazník sebepojetí školní úspěšnosti dětí SPAS
	Luscherova klinická diagnostika LKD
	NEO osobnostní inventář
	Test ruky (Tar test apercepce ruky)

2. Školní individuální vzdělávací plán (ŠIVP)

Školní individuální vzdělávací plán na období od ..... do	
Jméno a příjmení:	Datum narození: .....
Škola:	Třída: .....
<p>1. Okruh problémů:</p> <p>2. Psychologická a speciálně pedagogická diagnostika školního poradenského pracoviště na Základní škole Generála Janouška:</p> <p>3. Metody podpory:</p> <p>4. Zahájení podpory:</p> <p>5. Odborné poskytování péče zajistí:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pedagog při doučování – speciální pedagog – psycholog <p>6. Formy práce:</p> <p>7. Doporučené kompenzační alternativní učební pomůcky:</p> <p>8. Doporučení pro samostatnou práci žáka/žákyně mimo školu:</p> <p>9. Doporučení pro zákonné zástupce žáka/žákyně pro práci doma:</p> <p>10. ŠIVP vypracoval/a (v rámci ŠPP): .....</p> <p>11. Podpisy</p> <p>V..... dne:..... zákonný zástupce:.....</p> <p>V..... dne:..... ředitel/ka školy:.....</p> <p>12. Hodnocení dosažené úrovně žáka z hlediska stanovených cílů vzdělávání (uvedení efektivních a neefektivních forem práce):</p> <ul style="list-style-type: none"> – spolupráce žáka, zákonných zástupců, vyučujících – prospěch se zlepšil/zhoršil/zůstal stejný – další ovlivňující faktory – problémy v rodině (rozvod, úmrtí, nezaměstnanost rodičů, častá nemocnost žáka/žákyně) <p style="text-align: right;">Podpis pracovníka ŠPP:</p> <p>V..... dne:.....</p>	

MĚSTSKÁ ČÁST
PRAHA 14